

були прийняті на різних стадіях кримінального провадження. Основною метою цього механізму є саме виправлення помилок та запобігання неправомірному покаранню або неприягненню до відповідальності винуваної особи.

Судові рішення, безумовно, мають елементи суб'єктивності через те, що їх приймають судді – люди з їхніми особистими переконаннями, поглядами, професійною кваліфікацією та психологічними особливостями. Тому судові помилки є не лише можливими, але й певною мірою неминучими, оскільки абсолютна об'єктивність під час прийняття рішень важко досяжна. Проблема судових помилок полягає у тому, як система правосуддя поводить ся з цією суб'єктивністю та як забезпечує механізми для виявлення та виправлення помилок. Апеляційних та касаційний розгляд, а також інші форми контролю за рішеннями, які приймають судді місцевих загальних судів, спрямовані на те, щоб зменшити можливість помилок і якнайшвидше їх виправити відразу після їх виявлення.

Отже, важливо зрозуміти, що судові помилки є складною реальністю кримінального провадження, що можуть мати серйозні наслідки для всіх його учасників та системи органів кримінальної юстиції в цілому. Тому актуальним питанням залишається подальша робота над тим, щоб зробити наслідки судових помилок якомога меншими та виправити їх, коли це можливо.

Список використаних джерел

1. Савчин Н. М., Бобрик В. І. Процесуально-правова природа судових помилок у цивільному судочинстві України : монографія. Чернівці: Місто, 2017. 180 с.
2. Гультай М. М. Виявлення і виправлення слідчих та судових помилок у кримінальному процесі України: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2008. 200 с.
3. Горбалінський В. В. Судова помилка в адміністративному судочинстві. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Ірпінь. 2015. 205 с.

Кропивницька Валерія Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Сухомлин Юлія Володимирівна,

професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

З прийняттям 13 квітня 2012 року Верховною Радою України Кримінального процесуального кодексу України (далі – Кодекс),

побудованого на основі конституційних принципів змагальності та рівності сторін, зазнала змін функція органів прокуратури щодо нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування [1].

Указані зміни знайшли своє втілення у пункті 2 частини 1 статті 131-1 Конституції України (доповненої Законом № 1401-VIII від 02.06.2016) [2], яка поклала на органи прокуратури організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку [1].

Термін «організація і процесуальне керівництво» (організація і процесуальне керівництво) досудовим розслідуванням в законодавстві України не визначено. У Законі України «Про прокуратуру» цей термін згадується лише один раз у контексті заборони притягувати до дисциплінарної відповідальності прокурора, який здійснював процесуальне керівництво, у випадках виправдання особи або закриття стосовно неї судом кримінального провадження [3]. Єдиний раз цей термін згадується й у Кримінальному процесуальному кодексі, зокрема в ч. 2 ст. 36 КПК, у якій йдеться про повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням [4, с. 136].

Виходячи з цього, відповідно до вимог частини 2 статті 36 Кодексу прокурор реалізує цю функцію у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, тобто саме прокурор є відповідальним за організацію процесу досудового розслідування, визначення напрямів розслідування, координацію процесуальних дій, сприяння створенню умов для нормального функціонування слідчих, забезпечення додержання у процесі розслідування вимог законів України [1].

Важливим є те, що прокурор і слідчий, керівник органу досудового розслідування повинні виконувати вимоги ч. 2 ст. 2 Кримінального кодексу (далі – КК) України, яка передбачає вчинення особою діяння, що містить склад злочину. До нього входять такі елементи: об'єкт, об'єктивна сторона злочину, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Якщо не має одного елементу, то не буде злочину [5, с. 263].

Це специфічний вид правового керівництва кримінального процесуального спрямування. Він направлений не на організацію праці підлеглих, а на забезпечення повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження [6, с. 128]. Процесуальний керівник спрямовує діяльність слідчого, координує досудове розслідування, щоб згодом ефективно підтримувати державне обвинувачення в суді. Прокурор повинен володіти всією сукупністю доказів, зібраних у кримінальному провадженні, і бути переконаним у їх достовірності та законності отримання.

На додачу, процесуальний керівник має повний доступ до усіх документів, що містяться в матеріалах кримінального провадження. Він

має право призначати ревізії та перевірки, приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, доручати проведення слідчих (розшукових) дій, давати вказівки щодо їх проведення та брати в них участь, а в необхідних випадках особисто проводити їх. Разом з тим, прокурор не повинен виконувати функції слідчого, а лише організувати процес розслідування кримінального провадження. Процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням є ефективним засобом забезпечення законності дій та рішень органів досудового розслідування [6, с. 128].

Нагляд і керівництво не потрібно розглядати як різні, й тим більше як несумісні види діяльності. Процесуальне керівництво – це метод чи спосіб здійснення прокурорського нагляду. Такий погляд на поняття процесуального керівництва поділяють багато процесуалістів. Зокрема, О. Толочко обґрунтовує міркування про те, що процесуальне керівництво прокурором за діяльністю органів досудового провадження є способом забезпечення законності їхньої діяльності та ефективною процесуальною формою реалізації його конституційної наглядової функції [7, с. 477].

Повноваження прокурора можуть бути покладені керівником системи прокуратури на іншого прокурора цієї системи прокуратури через неефективне здійснення прокурором нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування (ч. 3 ст. 37 Кримінального процесуального кодексу України). Але підстави для заміни прокурора цією та іншими нормами цього кодексу не розкрито, а тому є оціночним і передбачає керівником прокуратури на свій розсуд давати оцінку діяльності підлеглого прокурора. Поняття неефективності прокурорського нагляду варто розглядати в змісті й критеріях ефективності діяльності прокурора.

Критерії ефективності діяльності прокурора в кримінальному провадженні наявні в ст. 2 та інших нормах Кримінально процесуального кодексу важливим показником ефективності діяльності прокуратури є досягнення мети – стан захищеності інтересів людини, суспільства та держави, своєчасне запобігання реальним загрозам, виявлення, припинення реальних загроз.

Неефективність нагляду прокурора має здійснюватися в системному зв'язку не тільки зі ст. 2 та іншими нормами Кодексу, які закріплюють завдання, засади кримінального провадження, статус прокурора. Обов'язково враховувати характер причинений дій чи бездіяльності прокурора та наслідки, що настали в ході досудового розслідування. Необхідно з'ясувати, активно чи пасивно взаємодіє прокурор зі слідчим у кримінальному провадженні, що впливає на швидкість, повноту й неупередженість розслідування кримінальних правопорушень. Так, ефективна взаємодія прокурора та слідчого дає можливість зібрати й дослідити докази винуватості особи в учиненні кримінального правопорушення, установити інші обставини, прийняти законне процесуальне рішення [5, с. 263].

Підсумовуючи зазначимо те, що у Кримінальному процесуальному кодексі України, ще у 2012 році змінилися функції органів прокуратури щодо нагляду за додержанням законів у процесі досудового розслідування. Важливим є той факт, що прокурори мають тепер обов'язок організовувати та процесуально керувати досудовим розслідуванням. Також підкреслюється, що процесуальне керівництво прокурором є не тільки організаційним завданням, але й засобом забезпечення законності дій під час досудового розслідування та досягнення мети – захисту інтересів суспільства та держави.

Таким чином, ефективність діяльності прокурора у процесі процесуального керівництва досудовим розслідуванням вимагає системного підходу, оцінки різних аспектів роботи прокурорів, а також збалансованості між їхніми функціями та завданнями у забезпеченні законності та виявленні злочинів.

Список використаних джерел

1. Відділ організаційного та правового забезпечення прокуратури Чернівецької області, 2019. URL: https://chnr.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=246329.
2. Конституція України: Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>.
3. Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
4. Сущенко В.М. Інститут процесуального керівництва досудовим розслідуванням у системі органів прокуратури, 2017. С. 136.
5. Клочков В.Г. Організація і процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням, 2021. С. 263.
6. Аладочкін Д.П. Правова природа процесуального керівництва прокурором, 2018. С. 128.
7. Палюх А.Я. Процесуальне керівництво як основа доказової діяльності прокурора під час досудового розслідування, 2017. С. 477.

Кулєб'якін Вадим Олександрович,

аспірант кафедри кримінального права
та процесу Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова

ЧАСОВІ МЕЖІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ ЯК ГАРАНТІЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ

Одним з основоположних прав визначених у Конституції України є право на свободу та особисту недоторканість. Так ст. 29 Конституції України декларує, що окрім, як на підставі вмотивованого рішення суду, та у визначеному законом порядку, ніхто не може утримуватися під вартою або бути заарештованим [1]. В цій частині норми Основного Закону кореспондуються з ратифікованими Україною нормами міжнародного права. У п. 1 ст. 5 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод задекларованого право